

WSTĘP

Zainteresowanie zarządzaniem i przywództwem edukacyjnym pojawiło się w polskim kontekście wraz z przyjęciem na początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku założenia, że dyrektorzy szkół i placówek edukacyjnych muszą dysponować wiedzą z zakresu zarządzania i przywództwa. Od samego początku widać w tym zainteresowaniu nastawienie na czerpanie wzorców z teorii i praktyki zarządzania wypracowanych w kontekście zachodnich, głównie anglosaskich krajów, gdzie wiedza w tym obszarze zaczęła się rozwijać kilkanaście lat wcześniej. Ta skłonność do odwoływania się do gotowych wzorców zarządzania szkołą i badań prowadzonych przez badaczy w ramach systemów edukacji, które stawały się wzorcem dla kolejnych reformatorów systemu edukacji w Polsce była zapewne i jest przyczyną stosunkowo małej liczby badań prowadzonych w polskim kontekście i wyrastających z nich teorii autorstwa polskich badaczy edukacyjnych.

Dopiero ostatnia dekada wydaje się być okresem dość intensywnych prób badania rzeczywistości polskich szkół z perspektywy zarządzania i budowania w oparciu o nie specyficznych, osadzonych w kontekście polskiego systemu edukacji teorii zarządzania i przywództwa edukacyjnego. Próby te nie mogą oczywiście ignorować rozwoju teorii i praktyki zarządzania i przywództwa edukacyjnego w świecie i powinny do myśli zagranicznych autorów sięgać. Ważne by nie powielaly rozwiązań wypracowywanych w innych kontekstach, lecz próbowały tworzyć własne, inspirując się gdy to wskazane ideami innych.

Prezentowany tom stawia sobie przede wszystkim za cel pokazanie prób poszukiwań i badań prowadzonych przez polskich badaczy, którzy zainteresowani są różnymi aspektami zarządzania i przywództwa w szkołach. Zawiera jednocześnie fragment autorstwa znanego klasyka zarządzania i przywództwa w edukacji M. Bottery, który może być przykładem pożądanej inspiracji płynącej z idei rozwijanych poza polskim kontekstem.

Poza wspomnianym zagranicznym autorem, kolejne rozdziały pisane są przez osoby patrzące na poruszane zagadnienia z różnych teoretycznych i praktycznych perspektyw. Są wśród nich nauczyciele, doktoranci, pracownicy ośrodków doskonalenia zawodowego dla nauczycieli i dyrektorów, pracownicy organizacji publicznych zajmujących się szkołami oraz nauczyciele akademicy będący jednocześnie badaczami działającymi w obszarze zarządzania i przywództwa publicznego oraz edukacyjnego. Zaletą zebranych w tomie tekstów jest fakt, że autorzy większości z nich mają doświadczenie zarówno badaczy, jak też praktyków na co dzień pracujących w szkołach lub dla szkół.

Już pierwszy z rozdziałów autorstwa Zbysława Dobrowolskiego prezentuje rozważania autora nad czynnikami określającymi warunki uczenia się w szkołach. Wykorzystując dane z analiz prowadzonych przez NIK a dotyczących warunków bezpieczeństwa i higieny pracy uczniów zwraca on uwagę na znaczenie sposobu organizacji pracy szkoły i uczenia się dla jakości procesów uczenia się i rozwoju uczniów.

Mike Bottery w swoim rozdziale dokonuje przeglądu niebezpieczeństw jakie czyhają na współczesnego dyrektora szkoły i zagrażają jego rozwojowi w profesjonalnej roli przywódcy edukacyjnego. Teoretyczna znajomość zagadnienia oraz praktyczne doświadczenie autora znającego różne systemy edukacyjne, w tym kontekst polskiej szkoły sprawiają, że jego przestrogi i wskazówki jak można sobie z problemami poradzić wydają się niezwykle inspirujące i potrzebne w dyskusji o kształcie zarządzania i przywództwa edukacyjnego w Polsce.

Działając na co dzień w systemie doskonalenia nauczycieli i dyrektorów Małgorzata Jaśko porusza w swym rozdziale zagadnienie przywództwa nauczycieli próbując go pokazać jako szanse dla rozwoju nie tylko nauczycieli jako profesjonalistów, ale też szkoły jako organizacji.

Anna Hesse-Gawęda z kolei podejmuje kwestię relacji nauczyciel – dyrektor w specyficznym kontekście oceny. Stawia autorka tezę, że pożądana w tej sytuacji byłaby forma oceny, którą określa się jako ocena kształtująca. Zwraca uwagę, że jest ona znana w kontekście szkoły jako sposób oceny ucznia przez nauczycieli, brak jest natomiast świadomości i umiejętności stosowania takiego typu oceny przez dyrektorów w stosunku do swoich podwładnych, co ilustrują ciekawe badania autorki.

Kolejny rozdział, którego autorką jest początkująca badaczka Kinga Jureczka podejmuje zagadnienie satysfakcji z pracy wśród nauczycieli szkół średnich. Autorka umieszcza swe badania w kontekście aktualnej wiedzy o zagadnieniu satysfakcji z pracy i dokonuje wnikliwej analizy wyników, która inspirować może działania praktyczne podejmowane w próbach motywowania nauczycieli do pracy.

Autorem kolejnych dwóch rozdziałów jest Zbysław Dobrowolski, który stara się w nich łączyć perspektywę akademicką badacza procesów zarządzania w publicznych organizacjach jakimi są szkoły, z perspektywą praktyka na co dzień zajmującego się prawnymi i finansowymi aspektami zarządzania w sferze publicznej, w tym w systemie edukacji. Pierwszy z tych rozdziałów jest szczegółową próbą przeglądu zmian prawnych w otoczeniu szkół, które przekładają się na ich codzienne funkcjonowanie. Celem drugiego zaś, jest pokazanie istoty kontroli zarządczej w szkołach i jej znaczenia dla ich funkcjonowania.

Ostatni rozdział podejmuje tematykę przywództwa i zarządzania w organizacji innej sfery niż edukacja. Bożena Freund będąca autorką tego rozdziału stawia

sobie za cel pokazanie jak ważną rolę pełnią liderzy edukacyjni w kształceniu profesjonalistów w sferze służby zdrowia. Wydaje się, że jest to znakomity przykład pokazujący konieczność i przydatność wychodzenia poza tradycyjnie określone granice edukacji i dostrzegania potrzeby korzystania z inspiracji teorii i praktyki zarządzania i przywództwa edukacyjnego do rozwoju innych obszarów.

Różnorodność doświadczeń zawodowych autorów poszczególnych rozdziałów i poruszanej w nich tematyki pozwala mieć nadzieję, że dostarczą one czytelnikowi okazji do refleksji i będą inspiracją do dalszych badań w tym obszarze.

Roman Dorczak i Zbysław Dobrowolski